

SZTRANYICZKI SZILÁRD
PETRI ANNA TÜNDE

Gyermekbarát igazságszolgáltatás Romániában? Dilemmák és kihívások

The Right of Children to be Heard and to Express Their Views in Court Proceedings as a Cornerstone of Child-Friendly Justice

Abstract: The interests of the child require that they be dealt with by a child-centred justice system that takes into account their unique situation and needs. Hearing a child can have a lasting impact on their entire life, so it is extremely important to consider the environment and manner in which this is done by the court or forensic psychologist. This paper analyses the hearing of children with the capacity to form judgments by the court and the interpretation of their opinions in the Romanian context. The first part of the paper places the topic in a European and international context and describes the legal background of child hearings and the relevant Romanian legislation. The second part analyses court practice in the light of specific legal cases, while the third part focuses on presenting international models and best practices and comparing them with the Romanian system in order to support *de lege ferenda* proposals. The aim of the thesis is to examine how the court hearing of children with legal capacity can be made even more effective, to identify the shortcomings of the current legal framework, and to propose solutions to improve the process.

Keywords: child-centred justice, child hearing, best interests of the child, family law

Összefoglaló: A gyermek mindenek felett álló érdeke megkívánja, hogy egyedi helyzetét, szükségleteit figyelembe vevő, úgynevezett gyermekközpontú igazságszolgáltatással kerüljön kapcsolatba. A gyermek meghallgatása egész életére kiható nyomot hagyhat, ezért kiemelkedően fontos, hogy milyen környezetben és módon kerül sor erre a bíróság vagy az igazságügyi pszichológus által. A dolgozat az ítélőképessége birtokában lévő gyermek bíróság általi meghallgatását, véleményének értelmezését elemzi romániai viszonylatban. Ennek első része a témát európai és nemzetközi kontextusba helyezi, ismerteti a gyermek meghallgatásának jogi hátterét, a releváns román jogszabályokat. A második rész a bírósági gyakorlatot elemzi konkrét jogesetek tükrében, míg a harmadik rész a nemzetközi modellek és jó gyakorlatok ismertetésére és a romániai rendszerrel való összevetésükre koncentrálna, a *de lege ferenda* javaslatok alátámasztása érdekében. A dolgozat célkitűzése annak vizsgálata, hogy miként tehető még hatékonyabbá az ítélőképességgel rendelkező gyermek bíróság általi meghallgatása, illetve a jelenleg hatályos jogi szabályozás hiányosságainak feltárása és a folyamat tökéletesítését elősegítő megoldások meghatározása.

Kulcsszavak: gyermekközpontú igazságszolgáltatás, gyermekmeghallgatás, a gyermek legfőbb érdeke, családjog.

---

1. Bevezető

Napjainkban egyre inkább befelé, mintsem kifelé orientáltak vagyunk, ezért egyre kevesebbet veszünk észre a körülöttünk zajló világból és az emberekből. Még ha másokkal kapcsolatba kerülünk is, nem a megértésre, a közös hidak építésére törekszünk, hanem gyakran csak saját világgépünk igazolására. Vannak azonban olyan helyzetek, amikor maga a törvény kényszerít bennünket arra, hogy megpróbálunk megérteni másokat a felszínes látszat szintjén túl. És erre talán nincs is jobb példa, mint a gyermek meghallgatásának kötelezettsége az őt érintő bírósági eljárásokban.

A gyermek mindenképp felett álló érdeke megkívánja, hogy egyedi helyzetét, szükségleteit figyelembe vevő, úgynevezett gyermekközpontú igazságszolgáltatással kerüljön kapcsolatba. A gyermek meghallgatása egész életére kiható nyomot hagyhat, ezért kiemelkedően fontos, hogy milyen környezetben és módon kerül sor erre a bíróság vagy az igazságügyi pszichológus által.

A gyermek meghallgatása azt jelenti, hogy valóban látjuk a gyermeket, amikor beszélgető viszonyban vagyunk vele, mert a meghallgatás nem arról szól, hogy meghallgatjuk, amit a másik mond, hanem mindenekelőtt arról, hogy megpróbáljuk megérteni, milyen üzenetet akar közvetíteni és miért.

A gyermeket, aki lélekben törekeny, és még nem elég érett ahhoz, hogy teljes mértékben megértse az őt körülvevő világot, a hatóságokkal való kapcsolattartás során úgy kell kezelni, hogy a világot ne elsötétítsék, hanem megvilágítsák számára.

A dolgozat az ítélőképessége birtokában lévő gyermek bíróság általi meghallgatását, véleményének értelmezését elemzi romániai viszonylatban. Ennek első része a témát európai és nemzetközi kontextusba helyezi, ismerteti a gyermek meghallgatásának jogi hátterét, a releváns román jogszabályokat. A második rész a bírósági gyakorlatot elemzi konkrét jogesetek tükrében, míg a harmadik rész a nemzetközi modellek és jó gyakorlatok ismertetésére és a romániai rendszerrel való összevetésükre koncentrál, a *de lege ferenda* javaslatok alátámasztása érdekében.

A dolgozat célkitűzése annak vizsgálata, hogy miként tehető még hatékonyabbá az ítélőképességgel rendelkező gyermek bíróság általi meghallgatása, illetve a jelenleg hatályos jogi szabályozás hiányosságainak feltárása és a folyamat tökéletesítését elősegítő megoldások meghatározása.

---

2. A gyermekközpontú igazságszolgáltatás jelentése

A történelem során a gyermeknek sokáig nem volt szerepe az őt érintő döntések meghozatalában, és szó sem lehetett arról, hogy meghallgassák és értékeljék az álláspontját.¹ A gyermektől elvárták, hogy tisztelje és engedelmeskedjen a döntési jogkörrel

¹ Floare, 2021, 96.

rendelkezők által róla hozott döntéseknek. A dolgok azonban alapvetően megváltoztak, különösen a 20. század második felében, amikor a gyermeket egyre fontosabb szereplőként kezdték elismerni mind a családon belül, mind a rá vonatkozó bírósági eljárásokban, és passzív szemlélőből meghatározó szereplővé vált, különösen a jövőjét befolyásoló döntések alakításában.²

Az Európa Tanács által 2010 novemberében kidolgozott Iránymutatása³ szerint az igazságszolgáltatás gyermekbaráttá tételének szükségességét az Emberi Jogok Európai Egyezménye, az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata, valamint az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye is rögzíti.⁴ A gyermekközpontú igazságszolgáltatási rendszer célja, hogy minden, a gyermekeket érintő ügyben a gyermek érdekeit helyezze előtérbe, biztosítva, hogy jogaitak tiszteletben tartsák és mindenképp felett álló érdekeit érvényesítsék. A gyermekbarát igazságszolgáltatás olyan igazságszolgáltatási rendszerként definiálható, amely az elérhető legmagasabb szinten biztosítja a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését, figyelembe véve a rögzített elveket, szem előtt tartva a gyermek érettségét, értelmi szintjét és az ügy körülményeit.⁵

Ezen elv tartalma kettős, egyrészt általános társadalmi érdekként jelenik meg, amely szerint a szülők kötelesek a gyermeket az erkölcsi és társadalmi közrend normáinak megfelelően nevelni és oktatni, másrészt pedig a gyermek személyes és egyéni érdekét foglalja magában, abban az értelemben, hogy a szülők vagy más jogosultak kötelesek a gyermeket ennek adottságainak és képességeinek megfelelően nevelni és oktatni.⁶ A kiskorú bírósági eljárásokban való részvételénél az elsődleges érdek a gyermek voltja kell hogy legyen, tehát annak szem előtt tartásával kell döntést hozni. Elsősorban a jogalkalmazó feladata, hogy a gyermek mindenképp felett álló érdekét érvényre juttassa, azonban ehhez nélkülözhetetlen, hogy a jogalkotó is egy olyan jogi keretet alakítson ki, amely alkalmas ezen felfogás megvalósítására.⁷ Konkrét tényállás esetén az elv alkalmazása kontextusfüggő értékeléseket és döntéseket igényel, a gyermek bevonásával az őt érintő bármely közigazgatási vagy jogi eljárásba.⁸ Gyermekbarát módon eljárni többet jelent, mint a konkrét jogszabályokban előírt jogok érvényesülését biztosítani. Jelen dolgozatban elemezni kívánjuk, a nemzetközi és hazai jogszabályok bemutatását követően, hogy a jogalkotás és jogalkalmazás a gyakorlatban mennyire képes a gyermek érdekeit előtérbe helyezni a polgári eljárások során.

2 Neamț, 2024, 202.

3 Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, <https://rm.coe.int/16806a4541> (letöltés ideje: 2025. 04. 02.).

4 Gyurkó, 2012, 108.

5 Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, 17.

6 Ghiță és Cercel, 2018, 134.

7 Rainer, 2017, 2.

8 Florian, 2022, 18.

3. A polgári eljárásban érvényesülő gyermekjogok nemzetközi jogi háttere

A gyermekbarát igazságszolgáltatásnak a román jogrendszerben való érvényesülését, a jogszabályi rendelkezéseknek a gyermekközpontú igazságszolgáltatás elvárt tartalmához való igazítását számos nemzetközi jogi dokumentum írja elő kötelezettségként Románia számára. Jelen fejezetben néhány fontosabb nemzetközi szabályozás kerül kiemelésre.

3.1. A New York-i Egyezmény

Az ENSZ Gyermekjogi Jogairól szóló Egyezményének – amely Romániában az 1990. évi 18. törvénnyel⁹ került kihirdetésre – 1989. november 20-i elfogadása a Közgyűlése által különös jelentőséggel bírt a gyermek jogállásának alakulásában, és ami még fontosabb, akaratának felértékelésében. Az Amerikai Egyesült Államok aláírta, de nem erősítette meg, Szomália pedig nem ratifikálta, ez továbbra is az egyetlen, a gyermekek jogairól szóló egyezmény, amely globális lefedettséggel és iránymutatással rendelkezik.¹⁰

A gyermeknek a saját személyét érintő döntések meghozatalában játszott szerepére való tekintettel az Egyezmény 12. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy „(a) részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni”, a (2) bekezdésnek megfelelően „ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák”. A két idézett bekezdés tartalmából megállapítható, hogy az államoknak általános kötelessége biztosítani, hogy a saját véleményének kialakítására képes gyermek szabadon kifejtse véleményét minden őt érintő kérdésben, különösen azáltal, hogy lehetőséget biztosítanak a gyermeknek arra, hogy az őt érintő közigazgatási és bírósági eljárásokban közvetlenül vagy képviselője útján meghallgassák, másrészt pedig, hogy ugyanez az állam köteles hatóságain keresztül figyelembe venni a gyermek életkorának és érettségének megfelelően az így kifejtett véleményét.¹¹

Az Egyezmény szempontjából a meghallgatási kötelezettséget meghatározó elem nem a gyermek életkora, hanem a belátási képesség megléte vagy hiánya.

3.2. Gyermekjogok az Európai Unióban

Az Európai Unión belüli fejlődés egyik jelentős mérföldköve az általános jellegű, Nizzában 2000-ben kihirdetett Alapjogi Charta¹² volt. A gyermekeket érintő eljárásokra

9 Az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény ratifikálásáról szóló 1990. évi 18. törvény.

10 Szél, 2023, 30.

11 Neamț, 2024, 202–203.

12 Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság Európai Unió Alapjogi Chartája, HL C 326/391, 2012. 10. 26.

vonatkozóan a Charta 24. cikke tartalmaz általános jellegű rendelkezéseket, miszerint a gyermekek szabadon elmondhatják véleményüket, és joguk van a jólétükhöz szükséges védelemhez, gondoskodáshoz. Véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően kell mérlegelni az őket érintő kérdésekben. A hatóságoknak és a magánintézményeknek tevékenységük során a gyermek mindenek felett álló érdekét kell előnyben részesíteniük. Minden gyermeknek joga van mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolattartásra, amennyiben ez érdekeivel nem ellentétes.

Egy további lépcsőfoknak tekinthető a Bizottság 2006-ban kiadott *Az EU gyermekjogi stratégiája felé* című közleménye.¹³ A stratégia célja a gyermekek helyzetének javítása mind globális, mind uniós szinten. A dokumentum bemutatja a gyermekeket érintő legfontosabb problémákat (például az oktatás hiánya vagy a diszkrimináció), áttekinti az addig elért eredményeket és jövőbeli gyakorlati intézkedéseket javasol, mint például egy segélyvonal létrehozása az abúzust megélt gyermekek számára. Továbbá létrehozta az Európai Gyermekjogi Fórumot az érintettek közötti együttműködés elősegítése céljából.¹⁴

A gyermekjogok szinte folyamatosan napirenden vannak azóta, hogy az Európai Unió bejelentette elkötelezettségét a gyermekjogok érvényesítése és globális támogatása mellett, de meglepő módon a gyermekközpontú igazságszolgáltatás kifejezés nem jelent meg egyetlen uniós gyermekjogi dokumentumban sem, hanem az Európa Tanács iránymutatása¹⁵ vezette be fogalomként.¹⁶ A dokumentum elsőként tartalmazza *expressis verbis* a gyermekbarát szakkifejezést, és egyes pontokban részletesen is kitér, ha nem is a fogalom jelentésére, de annak mibenlétére. Általános jelleggel rögzíti a gyermekek jogát az igazságszolgáltatáshoz, illetve a követelményt, hogy jogait tiszteletben kell tartani az ítélelhozatal és a végrehajtás során is. Kimondja, hogy a gyermekek részvétele az őket érintő bírósági eljárásokban fontos eleme a modern és igazságos igazságszolgáltatási rendszernek, ahol a gyermekek véleményét, szükségleteit és aggályait ténylegesen figyelembe kell venni. Elkötelezi magát a gyermekbarát igazságszolgáltatás irányelvei kidolgozása mellett. Látható, hogy néhány rendelkezés az ENSZ Egyezményének 12. cikkében elhangzottakat képviseli.

Kiemelném az Európa Tanács Gyermekek Jogairól szóló Európai Egyezményét¹⁷ is. Ezen Egyezmény 3. cikke összekapcsolja a tájékoztatáshoz való jogot a meghallgatáshoz való joggal, miszerint a bírósági eljárás során a gyermekeknek minden lényeges információt meg kell kapniuk, ki kell kérniük véleményüket, ki kell nyilvánítaniuk véleményüket, és tájékoztatni kell őket a véleményük teljesítésének lehetséges következményeiről, valamint az esetleges döntések lehetséges következményeiről.¹⁸

13 A Bizottság közleménye Az EU gyermekjogi stratégiája felé, COM(2006) 367 végleges, 2006. 07. 04.

14 Szél, 2023, 33.

15 Az európai igazságügyi miniszterek 28. konferenciája, 2. számú állásfoglalás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról. <https://rm.coe.int/1680694596> (letöltés ideje: 2025. 04. 04.).

16 Szél, 2023, 33.

17 Az Európa Tanács által kidolgozott és 1996. január 25-én elfogadott Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról. <https://rm.coe.int/european-convention-on-the-exercise-of-children-s-rights/1680a40f72> (letöltés ideje: 2025. 04. 04.).

18 Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, 79.

Következtetésként levonható, hogy az Európai Unió és az Európa Tanács a gyermek meghallgatáshoz való jogát az őt érintő közigazgatási és bírósági eljárásokban a Chartában általánosan rögzíti, és más normatív eszközökben többszörösen konkretizálja és továbbfejleszti.

4. Gyermekközpontú igazságszolgáltatás a polgári perrendtartásban – hazai szabályozás

A gyermek jogi személyiséggel rendelkezik és saját jogainak birtokosa. Minden emberi jog megilleti őt, védelme és oltalma érdekében pedig különleges szabályozások kerültek megalkotásra.¹⁹ Az Európai Unió, az Európai Tanács és a Gyermekjogi Egyezményt ratifikáló ENSZ tagállamként hazánkknak is ki kell dolgoznia saját stratégiáit, a meglévő nemzetközi dokumentumok égisze alatt, a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósítása érdekében.²⁰ Ezen fejezet bemutatja a figyelembe veendő alapelveket, illetve részletezi a hazai szabályozást.

4.1. A jogszabályi háttér

Hazai szinten a kérdéskör Románia Alkotmányában, a Román Polgári Törvénykönyvben és különleges törvényekben is szabályozásra kerül. Alkotmányos szinten a gyermek mindenek felett álló érdeke védelmének elvének általános keretét Románia Alkotmányának 49. cikke²¹ teremtette meg.

A területen új fejleményt jelentett a gyermekek jogainak védelméről és előmozdításáról szóló 2004. évi 272. törvény²² elfogadása, amely jelentősen továbbfejlesztette ezt az elvet és kiszélesítette annak hatályát. A törvény 6. cikkének h) pontja a gyermek meghallgatáshoz és véleményének figyelembevételéhez való jogát olyan elv szintjére emelte, amelyen keresztül a gyermek egyéb jogait is tiszteletben tartják és garantálják, ami azt jelenti, hogy a meghallgatás egyrészt a gyermek nem vagyoni alanyi jogát jelenti önmagában, másrészt olyan eszköz, amelyen keresztül a többi alanyi jog értelmezése és fokozott védelme biztosított. A gyermek tehát aktív szerepet kap, mégpedig azt, hogy véleményét fogalmazhat meg és véleményt nyilváníthat minden őt érintő

19 Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 93.

20 Gyurkó, 2012, 114.

21 Románia Alkotmányának 49. cikke: „(1) A gyermekek és fiatalok különleges védelmet és segítséget élveznek jogaik megvalósítása során. (2) Az állam a beteg vagy fogyatékkal élő gyermekek ápolására gyermekpénzt és támogatást nyújt. A gyermekek és fiatalok szociális védelmének egyéb formáit törvény állapítja meg. (3) Tilos a kiskorúak kizsákmányolása, az egészségüket vagy erkölcsüket károsító, életüket vagy normális fejlődésüket veszélyeztető tevékenységekben való felhasználásuk. (4) A 15 év alatti kiskorúak nem foglalkoztathatók munkavállalóként. (5) A hatóságok hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatalok számára biztosítsák a politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális és sportéletben való szabad részvétel feltételeit.”

22 A gyermekek jogainak védelméről és előmozdításáról szóló 2004. évi 272. törvény.

kérdésben. Nincs elszakítva a vele kapcsolatos döntésektől, hanem központi szerepet játszik azok alakításában.²³

A 29. cikk első bekezdésének értelmében „*az ítélőképességre képes gyermeknek joga van ahhoz, hogy szabadon kifejtse véleményét minden őt érintő kérdésben*”, látható, hogy a nemzeti jogalkotó átülteti az Egyezmény 12. cikkében elismert gyermeki jogokat. Az „*ítélőképességre képes*”²⁴ normatív kifejezés nem a legmegfelelőbb, mivel az ítélőképesség egy tényállás, amely alapvetően feltételezi az alany képességét a tények és azok következményeinek megértésére. A „*képes*” jelző ezzel szemben a cselekvőképességre utal, amely egy jogi állapot, a jogalany elismert jogosultsága arra, hogy jogok és kötelezettségek jogosultja legyen, illetve jogokat gyakoroljon és kötelezettségeket teljesítsen. A második bekezdés kimondja, hogy a gyermeknek az őt érintő bármely bírósági vagy közigazgatási eljárásban joga van a meghallgatáshoz. A tizedik életévét betöltött gyermek esetében a meghallgatás kötelező, az ennél fiatalabb gyermek esetében pedig a meghallgatás szükségességének megítélésétől függ az ügyben eljáró hatóságtól. A két bekezdés alapján elmondhatjuk, hogy általános szinten a gyermeknek életkorától függetlenül joga van ahhoz, hogy kifejtse véleményét az őt érintő kérdésekben, amennyiben megfelelő ítélőképességgel rendelkezik. Ez a jog tehát nem függ az eljárás jellegétől, a kontextustól és egyéb körülményektől. A közigazgatási vagy bírósági eljárásokban viszont a gyermek véleménynyilvánításhoz való jogát már nem az ítélőképesség megléte vagy hiánya, hanem életkora határozza meg, a gyermeknek 10 éves korától abszolút joga van a meghallgatáshoz, és csak potenciális joga van, ha 10 évesnél fiatalabb, amelynek megvalósulása a döntéshozó mérlegelésétől függ.²⁵ Így ezekben az eljárásokban a belátási képesség már nem játszik meghatározó szerepet, mivel az illetékes hatóság elvileg köteles meghallgatni a 10. életévét betöltött gyermeket, függetlenül attól, hogy rendelkezik-e ítélőképességgel vagy sem.²⁶ Továbbá, bár a hatóságok még az első bekezdéssel összefüggésben is kötelesek megteremteni azt a keretet, amelyben a gyermek kifejtheti a véleményét, és kellően figyelembe kell venni ezeket a véleményeket, pozitív kötelezettségeik sokkal hangsúlyosabbak a második bekezdéssel összefüggésben, amely kifejezetten pozitív kötelezettséget ír elő, nevezetesen, hogy elemezze a véleményeket, és megítélésének megfelelően vegye figyelembe.²⁷

Az Rptk. „*A gyermek legfőbb érdeke*” címmel rendelkező 263. cikke kimondja, hogy a gyermeket érintő minden intézkedést, függetlenül attól, hogy ki a döntéshozó, a gyermek mindenképp felett álló érdekének megfelelően kell meghozni. Gyermeknek tekintendő minden személy, aki nem töltötte be a 18. életévét, és a törvény szerint még cselekvőképtelen.²⁸ A 483. cikkben a jogalkotó előírja, hogy a szülők a szülői hatalmat kizárólag a gyermek mindenképp felett álló érdekében, a gyermek személyének kellő tiszteletben tartásával gyakorolják, és a gyermeket az őt érintő valamennyi döntésbe

23 Neamț, 2024, 207–208.

24 Eredeti nyelven: „capabil de discernământ”.

25 Neamț, 2024, 209.

26 Neamț, 2024, 219.

27 Egyesült Nemzetek Szervezete, 12. sz. általános magyarázat a gyermek meghallgatáshoz való jogáról (CRC/C/GC/12, 2009. július 1.), 15. pont.

28 Rptk. 263. cikk (5) bekezdése.

vonják be, figyelembe véve életkorát és érettségi fokát.²⁹ A 264. cikk kitér a gyermek meghallgatására és véleményének figyelembevételére az őt érintő bármely közigazgatási vagy bírósági intézkedéssel kapcsolatban. Véleményének kikérése a már említett tizedik életév betöltésével válik kötelezővé. A gyermek maga is igényelheti a meghallgatást, és az esetleges elutasítást meg kell indokolni.³⁰ A gyermek véleményét az életkora és érettsége függvényében kell értékelni és értelmezni. A pszichológiai fejlődésnek individuális jellege van. Még ha bizonyos korhatárokon belül a gyermekek érettségi foka hasonló is, a fejlődés tartalma, iránya és üteme egyénenként eltérő, a genetikai adottságtól, valamint a környezeti és nevelési tényezők eltéréseitől függően.³¹ Ebből következik, hogy a gyermek megítélését eseti alapon kell megítélni, mivel a gyermekek képességei és megértési szintjei közötti különbségek az egyéni fejlődési képességek, az élettapasztalatok és a kommunikációs készségek függvényében változnak.³² Úgy gondoljuk, hogy az RPTk. hatálybalépése nem hozott előrelépést a gyermek meghallgatáshoz való joga tekintetében a rá vonatkozó közigazgatási vagy bírósági eljárásokban, mivel a jogszabályi keret lényegében a 2004. évi 272. törvényből került átvételre.

Kiemelnénk egy alkotmányossági kérdést is, amelyben a 264. cikk alkotmányosságára vált vitatottá.³³ Az alkotmányellenességi kifogás előterjesztője többek között azzal érvelt, hogy a cikk rendelkezései valójában valós kötelezettséget rónak a kiskorúra, ami visszaélésekre adhat okot az illetékes hatóságok részéről, akik a kiskorút többszörösen meghallgatási eljárásnak vetik alá. Az Alkotmánybíróság azonban az érveket elemezve az alkotmányellenességre vonatkozó kivételt megalapozatlanként elutasította. Megfontolásaiban az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a gyermek meghallgatására vonatkozó korhatár nem úgy értelmezendő, mint a kiskorúra rótt kötelezettség, hanem mint az igazságszolgáltatási szervek azon kötelezettsége, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének értékelése érdekében meghallgassák a kiskorú véleményét. A kiskorú számára ezek a rendelkezések valódi garanciát jelentenek, amely ténylegesen biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságához való jogának tiszteltben tartását. Véleményünk szerint az Alkotmánybíróság helyesen érvelt, amit az is alátámaszt, hogy a bemutatott döntéssel összhangban vannak az uniós jog szabályai.

4.2. A 2024. évi 123. törvény értékelése

A 2004. évi 272. törvény elfogadása óta eltelt több mint két évtizedben a 2024. évi 123. törvény tartalmazza ennek a legjelentősebb módosításait. Változásokat eszközöl a kiskorúakkal szemben elrendelendő intézkedésekkel kapcsolatos bírósági eljárások tartalmát illetően. A következőkben elemzésre kerülnek a főbb módosítások, illetve az általam legjelentősebbnek vélt problémák.

A jogszabályi rendelkezések normatív megfogalmazása ellenére, amikor a gyermek véleménye kikérésének módjáról van szó, a leggyakrabban használt kifejezés a

²⁹ Ghiță és Cerceș, 2018, 131–132.

³⁰ Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 94.

³¹ Golu, 2010, 31.

³² Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 100–101.

³³ A Polgári Törvénykönyv 264. cikk (1) bekezdésének alkotmányellenességéről szóló 2019. évi 15. döntés.

gyermek meghallgatása és nem a kihallgatása. Azon túl, hogy ez szigorúan terminológiai kérdés, úgy gondolom, hogy a „kihallgatás” kifejezés használata a „meghallgatás” helyett több szempontból is helytelen. Először is, a kihallgatás önmagában egy vitás eljárás elképzeléséhez vezet, amelyben a meghallgatás tárgyát képező személynek a bíróság és a polgári eljárás többi résztvevője kérdéseket tehet fel. Ezért a fogalmat a polgári perrendtartás csak a tanú és a szakértő meghallgatásával összefüggésben használja. A gyermek meghallgatása ezzel szemben nem kontradiktórus eljárásban történik, mivel a felek elvileg nem tehetnek fel kérdéseket a gyermeknek, és a bíróság által feltett kérdések nem a bizonyítékként felhasználható információk megszerzésére irányulnak, hanem kizárólag a gyermek adott ügyvel kapcsolatos véleményének tisztázására.³⁴ Másodsorban a kihallgatás a kötelezettség és szükség esetén a kényszer gondolatára utal. Ezért mind a tanúnak, mind a szakértőnek valódi kötelessége megjelenni a bíróság előtt, ellenkező esetben azt kockáztatják, hogy elfogatóparancsot kapnak, vagy pénzbírsággal sújtják őket. Ezen túlmenően mind a tanú, mind a szakértő köteles a bíróság előtt igazat mondani, büntetőjogi felelősségre vonás terhe mellett. A gyermek meghallgatása azonban mindezekon kívül esik, mivel a gyermeknek joga, nem pedig kötelessége, hogy meghallgassák, illetve nem büntethető semmilyen módon az általa kifejtett véleményért, bármennyire is távol álljon az igazságtól.³⁵ *De lege ferenda* javasolnánk a román jogalkotó által használt terminológia egységesítését, a „kihallgatás” kifejezésnek a kiskorúak „meghallgatása” kifejezéssel való felváltásával.

A 140³. cikk (1) bekezdésének értelmében a kiskorút minden esetben a Szociális és Gyermekvédelmi Igazgatóság pszichológusának jelenlétében hallgatják meg. A pszichológus jelenlétére azért van szükség, hogy megállapítható legyen, hogy a kiskorút érzelmileg bántalmazták-e, befolyásolták-e, illetve hogy a kiskorú véleménye megfelel-e a valóságnak. A pszichológus jelentést készít a megállapításokról, amelyet az ügy aktájába iktat.³⁶ Az azonban, hogy csak ezek a bizonyos pszichológusok vehetnek részt a kiskorúak meghallgatásán, megteremtette az ügyek elhúzódsának előfeltételeit, ugyanis a bíróságok nagymértékben függnek a szakemberek rendelkezésre állásától. Nincs meghatározva az sem, hogy hány sürgős ügyet lehet tárgyalni, amelyek elsőbbséget élveznek a rendes jogi ügyekkel szemben.³⁷

Nehézségeket generál ugyanezen cikk (5) bekezdése, amely meghatározza, hogy a kiskorú meghallgatása a „*bírósági vizsgálat utolsó szakaszába*” tartozik. A Polgári eljárásjogi törvénykönyv nem definiálja a fogalmat, hanem éppen ellenkezőleg, a bíróságot ruházza fel a kizárólagos joggal, hogy meghatározza, mikor ér véget a bírósági vizsgálat. Mivel a bírósági eljárásban sok minden kezdete és vége a bíróság meggyőződésétől függ,³⁸ sem a bírósági vizsgálat befejezésének időpontját, sem az azt megelőző utolsó szakaszt nem lehet törvényben előre meghatározni anélkül, hogy ne sérülne a bíróságnak az igazság kiderítésében betöltött alapvető szerepe. Egy ilyen fogalom szabályozása csak a Pejtk.-t módosító törvényben valósulhatna meg. Következésképpen a

34 Neamț, 2024, 216.

35 Neamț, 2024, 217.

36 Curpaș, 2024.

37 Barbur és Bodescu, 2025.

38 Pejtk. 244. cikke.

törvényileg jelenleg meghatározatlan kifejezés használata alkotmányosságában kifogásolható. A jogi normák megszerkesztésének jogalkotás-technikai szabályairól szóló 2000. évi 24. törvény³⁹ 8. cikkének (4) bekezdése kimondja, hogy „*a jogszabály szövegét világosan, folyékonyan és érthetően kell megfogalmazni*”. Az egyértelműség és a kiszámíthatóság hiánya fedezhető fel, és sérül a jogszerűség és a jogviszonyok biztonságának elve. Véleményünk szerint nehéz eldönteni a meghallgatás legmegfelelőbb pillanatát. A jogalkotó érvelése helyes abból a szempontból, hogy a meghallgatást az összes bizonyíték összegyűjtése után kell megtartani, hogy a kiskorú véleményét, amely immár relatív vélelemmel bíró jogi bizonyítóerővel bír, az ügyiratban szereplő összes bizonyítékhoz viszonyítva lehessen elemezni.⁴⁰ Ennek értelmében azt a többi, ezt megelőzően beadott bizonyítékkal meg lehet cáfolni.⁴¹ Sok esetben, különösen a szülői elidegenítés megállapítására vonatkozó ügyekben indokolt a gyermek meghallgatásának lehetősége az egyéb bizonyítékok felvétele után, ugyanilyen sok, a gyakorlatban felmerülő esetben a gyermek meghallgatására vonatkozó bizonyításfelvételt a kérelem benyújtásának időpontjához a lehető legközelebb kell elvégezni, néha még az egyéb bizonyítékok felvétele előtt. Ez az eset áll fenn például akkor, amikor azt állítják, hogy a kiskorút bántalmazták, ami a kérelem benyújtását közvetlenül megelőző időszakban történt közelmúltbeli eseményekből ered, a gyermek érdeke és az igazság kiderítése érdekében a kiskorút a lehető leghamarabb meg kell hallgatni, hogy a releváns tények megállapíthatók és megőrizhetők legyenek, az akut poszttraumás stressz esetleges jelei azonosíthatók legyenek, és az idő múlásával eltűnés veszélyével fenyegető egyéb körülmények kivizsgálhatósága megvalósulhasson.⁴²

A cikkben meghatározottól eltérő időpontban történő meghallgatásának lehetséges következményeire kitérve úgy gondolom, hogy az nem vonhatja maga után a meghallgatás semmisségét. A jogalkotó egy eljárási mozzanatot állapított meg, amelyig a kiskorú meghallgatható, ezért nem egy eljárási határidővel állunk szemben, és e momentum be nem tartása nem eredményezhet szankciót, hanem legfeljebb a fellebbezés megfogalmazásában és indokolásában jelenthet érvet. A bírósági vizsgálat utolsó szakasza nem imperatív határidő, mivel a nem teljesített cselekményhez nem kapcsolódik eljárási szankció, így még ha el is ismernénk a határidő létezését, annak jogi jellege csak ajánlás lehetne. Megjegyzendő, hogy ugyanebben a jogszabályban más határidőket is bevezettek, mint például az igazságügyi pszichiátriai szakértő jelentésének véglegesítésére és az ügyirathoz való benyújtására vonatkozó maximális 45 napos határidőt. Azonban még e valódi eljárási határidő be nem tartása sem vonja maga után a semmisség szankcióját, mivel nincs konkrét módon megfogalmazva. Az észszerűsége és a jogi mérlegelésen túl éppen a kiskorú érdeke az, ami a semmisségi elméletet elképzelhetlenné teszi és ellenzi.⁴³ Tehát a szankcióban hiányos határidők használata a kiskorúakkal kapcsolatos ügyek lefolytatásának fegyelmezésére irányuló

39 A jogi normák megszerkesztésének jogalkotás-technikai szabályairól szóló 2000. évi 24. törvény.

40 Curpaş, 2024.

41 Cuiuş, 2025.

42 Barbur és Bodescu, 2025.

43 Barbur és Bodescu, 2025.

szándékot jelez, a bíróság által elrendelendő intézkedések gyorsaságára és minőségére helyezve a hangsúlyt. A kiemelt problémára tekintettel *de lege ferenda* helyénvaló megfogalmazás lehetne, hogy a kiskorú meghallgatására főszabály szerint a bírósági vizsgálat befejeztekor kerülne sor – teret hagyva a kivételnek.

5. A gyermek meghallgatásának folyamata a román polgári perrendtartásban

Minden gyermek egyedi, és az ő helyzete is az, ezért lehetnek hasonlóságok, de nem tökéletes átfedések a helyzetekben, így az egyik gyermek érdeke nem esik egybe egy másik gyermek érdekével, sem viszonyítási alapként, sem érvként az intézkedéshez.⁴⁴

5.1. A meghallgatás előkészítése

A gyermek meghallgatásának előkészítése magában foglalja a gyermek alapvető jogainak gyakorlásához szükséges információs és pszichológiai keret biztosítását az eljárás megvalósításával összefüggésben, mint például: a tájékoztatáshoz való joga; a szakszerű segítséghez való joga, amely adott esetben magában foglalja a pszichológiai, orvosi, jogi segítségnyújtási szolgáltatások biztosítását, valamint annak tudatosítását, hogy milyen konkrét módon igényelheti ezeket (ha még nem kapta meg); a megkülönböztetés bármely formájának megvalósulásától mentes eljáráshoz való joga; a titoktartáshoz való joga; a biztonságához való joga.⁴⁵

A meghallgatási eljárás első szakasza a meghallgatás előkészítésére vonatkozik. Erre a meghallgatást megelőzően kerül sor, és kizárólag a közjegyző vagy adott esetben a bíró feladata, akinek számos elemet kell figyelembe vennie, például a tárgyalás időpontját, valamint a helyszínt és a környezetet, amelyben a meghallgatásra sor kerül. Így a meghallgatás napjának és időpontjának meghatározásakor ezeknek is a gyermek sajátos helyzetéhez kell kapcsolódniuk. Többek között a meghallgatás időpontját úgy kell meghatározni, hogy az ne zavarja a gyermek egyéb tevékenységeit. Hasonlóképpen, a meghallgatásra nem szabad a nap végén vagy a gyermek számára nagyon fárasztó időpontban sor kerülnie, mivel a fáradtság negatívan befolyásolhatja a koncentrációs képességét és az új szociális interakciók iránti nyitottságát.⁴⁶

A környezet, amelyben a meghallgatásra sor kerül, szintén fontos, különösen, ha a gyermek még fiatal. A barátságos környezet megkönnyíti a gyermeknek a meghallgatásra való nyitottságát, növeli a meghallgatás minőségét, és csökkenti a meghallgatás esetleges traumatikus hatásait.⁴⁷ A Pejtk. szerint a meghallgatás a tárgyalóteremben zajlik,⁴⁸ azonban az elmúlt években a bíróságokon, ügyészi hivatalokban, valamint a

44 Florian, 2022, 18.

45 Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 106.

46 Neamț, 2024, 245.

47 Igazságügyi Minisztérium, 2024, 40–50.

48 Pejtk. 226. cikke.

rendőrségen is kialakítottak meghallgatószobákat.⁴⁹ E tárgyalóterem többsége fel van szerelve audio-videó berendezéssel a meghallgatás rögzítésére és videokonferencián keresztül történő valós idejű továbbítására.⁵⁰ A közjegyzőnek vagy a bírónak alapvetően gondoskodnia kell arról, hogy a meghallgatást megelőzően a lehető legtisztább képet kapja a gyermek helyzetéről, a szüleivel való kapcsolatáról és az ügy felépítésének legfontosabb eseményeiről, hogy az ezekből származó információkat megfelelően fel tudja használni a meghallgatás során. Nem szabad továbbá figyelmen kívül hagyni, hogy a meghallgatás többek között azt is magában foglalja, hogy a gyermeket tájékoztatják az ügy azon aspektusairól, amelyekről tájékoztatást kér, de arról is, hogy véleményének – amennyiben az meghallgatásra kerülne – milyen következményei lennének, illetve az őt érintő egyéb lehetséges döntésekről.⁵¹

A kommunikáció során ajánlatos kerülni a hivatalos nyelvezetet, a szaknyelvet. Alapvetően a nyelvezetnek a lehető legbarátságosabbnak kell lennie, hogy a gyermek a meghallgatás során végig nyugodtnak érezze magát, és képes legyen bizalmi kapcsolatot kialakítani a hallgatóval. Ugyanebben az összefüggésben nagyobb figyelmet kell fordítani a nem verbális kommunikációra is. A hangnemnek barátságosnak és támogatónak kell lennie, kerülni kell a megfélemlítő vagy agresszív testtartást, az arckifejezéseknek és gesztusoknak pedig bizalmat és nyitottságot kell sugározniuk, hogy a gyermek valóban úgy érezze, hogy meghallgatják és megértik, és hogy a meghallgatás célja a számára legjobb megoldás megtalálása. Ugyanakkor a közjegyzőnek vagy a bírónak a lehető legsemlegesebb és objektív módon kell megközelítenie a meghallgatást, elkerülve minden olyan magatartást, amelyben a gyermek véleményét valamelyik válasz irányába tereli. Különös gondot kell fordítani a gyermekhez intézett kérdések módjára is, kerülni a választ sugalló kérdéseket, de az olyan meghallgatási módot is, amely azt a benyomást keltheti, hogy egy bizonyos véleményt várnak el. Például ha a kérdéseket hangsúlyozzák vagy újra megismétlik, a gyermek úgy érezheti, hogy az eredeti válasza nem az volt, amit vártak tőle, és ez arra készítheti, hogy megváltoztassa a véleményét. Amennyiben a vélemény nem megfelelő, az ítélethozatalkor elmarasztható a gyermek érdekeinek megfelelő, ellentétes és megfelelően indokolt megoldás kimondásával, de a gyermek a meghallgatás során nem lehet kritikának kitéve.⁵²

A gyermek részvétele a meghallgatási eljárásban nem képzelhető el a gyermek előzetes tájékoztatása nélkül a meghallgatás menetéről és háttéréről, valamint az eljárás következményeiről. A gyermekeknek minden szükséges információt meg kell kapniuk arról, hogy miként gyakorolhatják hatékonyan a meghallgatáshoz való jogukat. Ugyanakkor el kell magyarázni nekik, hogy a meghallgatáshoz és a véleményük figyelembevételéhez való joguk nem feltétlenül befolyásolja a végső döntést.⁵³ Amennyiben a gyermek félként vesz részt az eljárásban, a jogalkotó kétféle módon értesíti a gyermeket, attól függően, hogy betöltötte-e a 14. életévét. A 10 és 14 év közötti kiskorút törvényes képviselője kíséretében, a 14. életévét betöltött kiskorút pedig

49 Legfelső Bírói Tanács, 2021.

50 Igazságügyi Minisztérium, 2024, 7.

51 Neamț, 2024, 245.

52 Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 247–248.

53 Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 107.

személyesen idézik be. A joggyakorlat alapján, ha a szülő nem hajlandó a kiskorút a bíróság elé állítani meghallgatásra, vagy épp a 14. életévét betöltött kiskorú tiltakozik, akkor a kiskorú nevében bírósági idézés adható ki, tekintettel a 10. életévét betöltött gyermek meghallgatásának kötelező jellegére.⁵⁴ A gyermeket életkorának és érettségének megfelelően kell tájékoztatni a meghallgatás gyakorlati előkészületeiről, hogy tudja, mire számítson. A gyermeknek tudnia kell, hogyan és hol fog zajlani a meghallgatás, kik vesznek részt benne, mennyi ideig fog tartani a találkozó, és milyen formában fog zajlani. Tájékoztatni kell továbbá a védőintézkedések létezéséről és elérhetőségéről, a védelemmel kapcsolatos titoktartás szintjéről, arról, hogy ki szólalhat fel, hogy milyen fontos a véleménye, hogy mikor születik meg a döntés, ki hozza meg a döntést, hogy van-e lehetősége arra, hogy egy közeli, megbízható személy kísérelje el, valamint a bíróság elérhetőségéről, hogy előzetesen magyarázatot és felvilágosítást kérhessen.⁵⁵ Tanúként javasolt gyermek esetén az eljárási iratok kézbesítésére ugyanaz az eljárás vonatkozik, mint a felekre.⁵⁶ Az idézéssel történő jelenlétére vonatkozó jogi rendelkezéseket illetően ezek nem alkalmazhatók, mivel egy ilyen kényszerintézkedés ellentétes lehet a gyermek mindenek felett álló érdekének elvével.⁵⁷

5.2. A gyermek tényleges meghallgatásának folyamata

A gyermek meghallgatásának célja a gyermek nézőpontjának tisztázása az őt érintő peres eljárásban. A meghallgatás megkezdésekor a gyermek bizalmát ki kell alakítani, megmutatni, hogy olyan környezetben van, ahol biztonságosan kifejtethi véleményét anélkül, hogy bármilyen büntetés veszélye fenyegetné, hogy valóban meghallgatják, nem csak hallják, amit mond, és hogy az a személy, akivel kapcsolatba kerül, olyan személy, akiben megbízhat, és aki csak azt akarja, ami neki jó. Fontos leküzdeni a gyermek félelmeit vagy szorongásait a környezettel és az ottlét okaival kapcsolatban. Ennek a szakasznak az a sajátossága, hogy a gyermeket egyrészt számos kérdéstről tájékoztatják, másrészt feltesznek számára nyílt kérdéseket olyan körülményekről vagy helyzetekről is, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül a meghallgatás lényegéhez.⁵⁸

A meghallgatás hatékonysága érdekében alapvető fontosságú, hogy a gyermek az eljárás során végig őszinte legyen, azaz a gyermek által kifejtett nézetek összhangban legyenek valódi meggyőződésével. Ez egyrészt azt jelenti, hogy amit a gyermek mond, az igaz, másrészt pedig azt, hogy az ő igazsága nem kívülről fakadó. A kommunikáció elősegítése érdekében célszerű, hogy a meghallgatás korai szakaszában a gyermeket egy elbeszélő gyakorlatnak vessék alá, amelyben arra kérik, hogy a lehető legrészletesebben írja le életének egy kellemes eseményét, majd a leírás során nyitott kérdésekkel bátorítják. Ez a megközelítés javítja a gyermekkel való kommunikáció gördülékenységet. Ilyenkor többek között az is megállapítható, hogy a gyermek mennyire képes leírni bizonyos eseményeket, mennyire ért meg bizonyos dolgokat. Ugyanakkor a gyermekek többek között tájékoztatni kell arról, hogy nyugodtan megmondhatja, ha egy kérdésre

54 Tudor-Todoran, 2024.

55 Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 109.

56 Pejtk. 173. cikke.

57 Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 110.

58 Neamț, 2024, 249.

nem tud választ adni, hogy bármikor kérhet további információkat vagy pontosítást, ha nem értett meg egyet, és hogy kijavíthatja a bírót vagy a közjegyzőt, ha hibát talál abban, amit ez mondott vagy jegyzett meg.⁵⁹

A tényleges meghallgatás során fontos, hogy az eljárást végző személy ösztönözze a gyermek szabad visszajelzését. Ez egyrészt azt jelenti, hogy kerülni kell a zárt kérdéseket, és lehetőség szerint nyílt végű kérdéseket kell használni, másrészt pedig azt, hogy a gyermeket ne szakítsák félbe mondandója közben, és bátorítani kell, hogy folytassa a beszámolót. A meghallgatás azt kell sugallja a gyermek számára, hogy az eljárás róla és érte szól, és hogy nem azért hívják a közjegyző vagy a bíró elé, hogy kihallgassák, és még kevésbé azért, hogy bármivel megvádolják, hanem azért, mert valóban érdekli őket a helyzete, és a számára legjobb döntést akarják meghozni. A meghallgatás végén célszerű, ha összefoglalják a gyermek által kifejtett nézeteket és az azok alátámasztására felhozott főbb érveket, hogy a gyermeknek lehetősége legyen kijavítani az elhangzottakkal kapcsolatos esetleges hibákat, és megváltoztatni álláspontját, ha az összképet figyelembe véve ezt szükségesnek tartja.⁶⁰

Szeretnénk kiemelni egy joggyakorlati példát,⁶¹ amely során sajnos nem voltak a gyermek legfőbb érdekei szem előtt tartva. Az esetről 2020-ban hallhattunk először egy családjogi konferencián. Az ügyben egy 15 év körüli gyermek meghallgatásáról van szó, akit összesen 18 alkalommal vittek bíróság elé. Szinte elképzelhetetlen, hogyan alakulhatott ki ez a helyzet, magyarázat azonban van rá, maga a jogszabályi rendelkezés, amely előírja, hogy a bíróságnak a kiskorút minden őt érintő eljárásban meg kell hallgatnia, a saját érdekében. Valóban, a gyermekek néha váratlan részletekkel szolgálnak az ügy megoldása során, a végeredmény azonban néha mégis a kiskorú kárára megy. Jelen példában a gyermek annyira ismerte már az eljárások menetét, hogy nem látszott rajta különösebb érzelem, nem volt semmilyen reakciója. Minden bizonnyal érzelmi-
leg traumatizálták, épp azok az emberek, akik arra voltak hivatottak, hogy biztosítsák minden jogának és érdekének tiszteletben tartását, biztosítsák szellemi és lelki növekedését és fejlődését egészséges és normális környezetben, a szabadság és méltóság feltételei között. Ennek a fiatalnak a kamaszkora gyakorlatilag a bíróságok termeiben tel. Nem kevésbé fájdalmas az a tény, hogy mindez a törvény árnyékában történt.

Egy másik érdekes eset⁶² egy nemzetközi örökbefogadásról szól, amelyben felmerült az örökbefogadás érvénytelenségének kérdése és a fiktív örökbefogadás is. Alapfokon a Törvényszék megállapította, hogy a 8 éves kislány és a nemzetközi örökbefogadók közötti találkozók során úgy tűnt, hogy a kislány nem szeretné velük tartani a kapcsolatot. A gyermek véleményének meghallgatásakor kijelentette, hogy nem kívánja, hogy az amerikai család örökre fogadja. Ezen a ponton célszerű lett volna, ha a gyermek meghallgatását egy erre szakosodott pszichológus jelenlétében tartották volna meg, aki rávilágíthatott volna arra, hogy a gyermek életkorának megfelelően képes-e ilyen döntést megfogalmazni. Ezt követően az Ítéletábla mégis jóváhagyta az örökbefogadást, mivel a hatóságok a kiskorú ellenszenvét a nevelőanya általi befolyásolásnak

59 Neamț, 2024, 250.

60 Neamț, 2024, 251.

61 Lungănașu, 2023.

62 Ghiță, 2019, 144–154.

tulajdonították. A nevelőcsalád még akkor sem volt hajlandó átadni a gyermeket, amikor az örökbefogadás érvényessége megállapításra került, és jogerős bírósági ítélettel a nemzetközi örökbefogadók váltak törvényes szülőkké. Ezekben a kritikus pillanatokban a törvényesség helyreállítása érdekében egyetlenegy ügyész cselekedett, aki elvette a kislányt a román nevelőcsaládtól, mivel kiderült, hogy bántalmazták. Feltevődik a kérdés, hogy helyes volt-e biztosítani a kiskorú számára, hogy megválaszthassa, kivel akar élni? Véleményünk szerint a válasz nemleges. Egyrészt, mert ebben a korban a gyermekről a törvény szerint vélelmezhető, hogy nem cselekvőképes, másrészt, mert egy ekkora felelősséget egy olyan kislányra ruháznak át, aki nem elég érett egy ilyen döntés meghozatalához, és nem utolsósorban, a kiskorú minden bizonnyal manipulálva is volt valamilyen szinten.

6. Ígéretes nemzetközi szabályozások, jó gyakorlatok

Jelen fejezetben két jó gyakorlat kerül bemutatásra, amely Románia esetében modelként is szolgálhat pragmatikus megoldások beazonosításában.

6.1. A *Voice of the Child* program

Az Egyesült Királyságban kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a gyermekek véleménye valóban érvényesüljön az eljárásokban.

A *Voice of the Child*, vagyis *A gyermek hangja* program biztosítja, hogy a gyermekek a jogi eljárások aktív részesei legyenek, akiknek véleménye befolyással bír a döntéshozatalra. A program a CAFCASS⁶³ keretén belül valósul meg, amely egy független szerv, és közvetlen kapcsolatban áll a gyermekekkel és családjaikkal a bírósági eljárások során. Feladata, hogy szakértői véleményeket készítsen, felmérje a gyermek képességeit, és szükség esetén képviselje ennek álláspontját a bíróságon.⁶⁴

Romániai viszonylatban nem létezik egyetlen ehhez hasonló, központosított szerv, a gyermek érdekeinek védelme különálló szereplők segítségével valósul meg, amelyekből kiemelném a Szociális és Gyermekvédelmi Igazgatóságot. Az Igazgatóság a bíróság kérésére szociális vizsgálatot végez, jelentést készít, illetve pszichológus szakembereket biztosít az eljárásokhoz. További jogintézményként működik a különgondnok intézménye, amelyet a gyámügyi bíróság rendelhet ki. A különgondnok jogi képviselőt biztosít, de nem végez önállóan szociális vizsgálatot.⁶⁵

Összegezve, míg az Egyesült Királyságban a CAFCASS intézményként támogatja a gyermek aktív részvételét, védi jogai a bírósági eljárásokban, addig Romániában mindez egy széttagoltabb rendszerben történik. Véleményünk szerint egy külön szerv létrehozása, amely összevonná a különböző intézményeket, megkönnyítené a részt vevő

63 CAFCASS – Children and Family Court Advisory and Support Service. <https://www.cafcass.gov.uk/> (letöltés ideje: 2025. 04. 26.).

64 Role of CAFCASS. <https://www.duncanlewis.co.uk/Role-of-CAFCASS.html> (letöltés ideje: 2025. 04. 26.).

65 Ptk. 167. cikke.

szakemberek közötti kapcsolattartást, és átláthatóbbá, egyszerűbbé tenné a gyermekek részvételével zajló peres eljárások megoldását.

6.2. A spanyol Ministerio Fiscal

Spanyolország volt az első, amely a gyermek legfőbb érdekének elvét beépítette jogrendszerébe.⁶⁶ A kiskorúak eljárás során biztosítandó védelmének egyik bástyája pedig a Ministerio Fiscal. Múltja egészen 1870-ig nyúl vissza, mai modern formáját az 1978-ban született Alkotmány 124. cikke hozta létre.⁶⁷ A Ministerio Fiscal egy jogi személyiséggel rendelkező alkotmányos szerv, amely a bírói hatalmon belül működési autonómiával rendelkezik. Feladatai közé tartozik, hivatalból vagy a felek kérelmére, a polgárok jogainak védelme, továbbá a bíróságok függetlenségének felügyelete és társadalmi érdekek érvényesülésének a bíróságok előtti elősegítése.

A szabályozás értelmében fiscal lehet az, aki jogi diplomával rendelkezik és a versenyvizsgán megfelelő eredményt ér el. A bírák és a fiscalok hasonlóan, mint hazánkban a bírák és az ügyészek, ugyanolyan képzésben részesülnek, majd közös elméleti vizsgát tesznek s hivatást választanak.⁶⁸ Ami az eljárásbeli jelenlétüket illeti, minden olyan perben, amelyben kiskorú vagy fogyatékos fél van, a fiscal fellépése a teljes eljárás során kötelező.⁶⁹

Amennyiben a kiskorú gyermeket érintő perben a fiscal fellép, nem a gyermek jogi képviselője, hanem a közérdeké, mely közérdek magában foglalja a gyermek legfőbb érdekének figyelembevételét, közvetve a gyermek védelmét.

A fiscal jogosult jelen lenni a kiskorú meghallgatásán, amelyet szükség esetén akár ő is indítványozhat.⁷⁰ A román eljárásjogban nincs a fiscalhoz hasonló státuszú személy, akinek az érdekvédelem mellett indítványozási joga is lenne, a hazai jogszabályok által biztosított képviseleti jog pedig nem hasonlítható össze ezzel a joggal, mivel a román jogszabályok csak korlátozott képviseletet tesznek lehetővé.⁷¹ A meghallgatás a tárgyalóteremben vagy külön helyiségben történik, ahol a bíró, hasonlóan a román gyakorlathoz, talár nélkül, oldott légkört teremtve teszi fel kérdéseit. A beszélgetésről sem hangfelvétel, sem képfelvétel nem készül, a jegyzőkönyvet a bírósági titkár kézzel vezeti.⁷²

A spanyol szabályozást a románnal összevetve szembevetjük, hogy az ügyész hivatalbóli részvétele a román polgári peres eljárás során meglehetősen ritka. Az eljárás indítványozásának joga eltér a kötelező részvételtől.

Ami az ügygondnok intézményét illeti, a bíróság megítélése alapján, amennyiben szükségesnek tartja, ügygondnokot rendelhet ki a kiskorú mellé. Tehát nem hivatalból, automatikusan kötelező, hanem a bíróság mérlegelésén alapul. Ez eltérés

66 Committee on the Rights of the Child, 2018.

67 Spanyolország Alkotmánya. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229> (letöltés ideje: 2025. 04. 26.).

68 Acceso a la Carrera Fiscal. <https://www.fiscal.es/acceso-a-la-carrera-fiscal> (letöltés ideje: 2025. 04. 26.).

69 Szél, 2023, 81.

70 Szél, 2023, 83.

71 Pejtk. 92. cikke.

72 Szél, 2023, 83.

a fiscal pozíciójához képest, tekintettel arra, hogy a fiscal kötelezően vesz részt az eljárásban.

Összességében megállapítható, hogy jelenleg a hazai jogban nincs olyan személy, aki a fiscalhoz hasonló feladatot látna el. Úgy gondoljuk, hogy a spanyol gyakorlat működőképes lenne Romániában is, mivel az intézményrendszer adott, az ügyészek szerepét kellene kibővíteni.

7. De lege ferenda szabályozási javaslatok

Áttekintve a gyermekbarát igazságszolgáltatás polgári perrendtartásbeli megvalósulását, néhány pontosítást és módosítást mindenképp szükségesnek tartunk.

A gyermek érettségi fokából kiindulva láthattuk, hogy nem mindig ítélték meg megfelelően, elég érett-e. Az esetleges éretlenség nem vezet a gyermek meghallgatáshoz való jogának megszüntetéséhez, de fontos szerepet játszik az általa kifejtett nézetek értelmezésében annak érdekében, hogy ki lehessen küszöbölni a különböző külső tényezők által a gyermek véleménynyilvánítási szabadságára gyakorolt esetleges befolyásokat. Ebben az összefüggésben rendkívül fontosak a kijelölt pszichológus által készített jelentés következtetései, amelyeknek feltétlenül tartalmazniuk kellene a gyermek érettségi fokára való utalást. *De lege ferenda*, kötelezőnek tartjuk, hogy a jelentés előre meghatározott és egységes formát kapjon, például a törvény mellékleteként. Csak egy egységes és előre meghatározott módszertan révén biztosíthatná a bíróság számára a szükséges eszközt az eljárás során történő megfelelő döntéshozatalhoz e tekintetben.

Amint azt már említettük, a bíróságok nagyban függnek az elérhető szakemberek számától. Ezen túlmenően, a bíró képesítésének hiánya is negatívan befolyásolhatja az eljárás gördülékenységét.⁷³ Például ha a hibás meghallgatás következményeként a gyermek képessége alábecsülésre kerül. Továbbá a gyermek meghallgatására nincsenek konkrét szabályok. Mivel nincsenek eljárási szabályok a meghallgatás lebonyolítására vonatkozóan, a meghallgatás lebonyolítása a bíró mérlegelésére van bízva. Nincs ellenőrizve, hogy a kommunikáció a gyermek szükségleteihez igazodik-e, és hogy a gyermek képességeit vagy tudását megfelelően értékelték-e. Hasonlóképpen hiányoznak az eljárási szabályok arra vonatkozóan, hogy hol, mikor és hogyan kell a gyermeket tájékoztatni, valamint arra vonatkozóan, hogy milyen típusú információkról és kinek kell tájékoztatni a gyermeket. Nincsenek konkrét szabályok az ítélet meghozatalát követő tájékoztatásra vonatkozóan sem, bár a gyermekkel közölni kell az ítélet elleni fellebbezési jogát. Ilyen körülmények között a helyes gyakorlatra vonatkozó útmutatók meglete valószínűleg iránymutatást adna a szakembereknek a gyermek meghallgatáshoz való jogának alkalmazásához az eljárás során és minden bírósági szakaszban, hogy a gyermek meghallgatáshoz való joga teljes mértékben érvényesülhessen. Megoldást jelentene még speciálisan képzett gyermekmeghallgatók kijelölése

73 Pivniceru, Luca, Ciofu, Luca és Mirăuță, 2024, 102.

vagy legalább a bírák továbbképzése. A bírakat a jogi képzés mellett pszichológiai szempontból is képezni kellene, annak érdekében, hogy további készségeket szerezzenek a családi konfliktusok dinamikájával kapcsolatban, olyan készségeket, amelyek szélesebb perspektívát biztosítanak számukra, hogy a megtalált megoldások a lehető legjobban megfeleljenek a gyermek érdekeinek.

Célravezető lehet a gyermekmeghallgatás alternatív módjainak bevezetése, mint például a videókonferencia alkalmazása, amely által a gyermek egy számára már ismert környezetben lehetne, miközben véleményét, érzéseit elmondja.

A gyermekmeghallgatás hatékonyságának növelése érdekében, *de lege ferenda*, szükséges fórumok létrehozása, amelyek kommunikációs platformot biztosítanak az országoknak, hogy bevált módszereiket, technikáikat megosszák egymással, illetve teret biztosítsanak az eljárásra vonatkozó jogi eszközök gyermekbarát változatban történő közzétételére.

Fontosnak tartjuk kiemelni a tényt, hogy a jogszabályi módosítások már hatályba léptek, jelenleg még nincsenek módszertani végrehajtási szabályok. Ez az állapot azt jelenti, hogy egy olyan területen, amely a peres ügyek jellege miatt sürgős, a bíróságok kénytelenek elhalasztani az ügyeket a korábbiakban kiemelt problematikus jogszabályi rendelkezések tisztázásáig. Úgy véljük, hogy ez a helyzet azonnali és határozott szabályozási beavatkozást igényel az igazságszolgáltatás megfelelő működésének biztosítása érdekében.

---

8. Zárógondolatok

A gyermek meghallgatása rendkívül összetett folyamat, mind formájában, mind tartalmában. A kiskorú, aki lelkileg még törékeny és gondolkodásában még nem elég érett, arra kényszerül, hogy kifejezze véleményét arról, ami befolyással lehet jövőjére. Meg kell nyílnia egy idegen előtt, akinek nem csak az a feladata, hogy ne mélyítse a lelki sebeit, hanem hogy enyhítse azokat a valódi meghallgatás melegségével és azzal, hogy megpróbálja megérteni belső zavarait. Ahhoz, hogy a gyermek megfelelően és hitelesen kifejezhesse véleményét a rá vonatkozó kérdésekben, a lehető legvilágosabb képet kell kapnia azokról a fontos kérdésekről, amelyekre ez a vélemény támaszkodik, és ehhez életkorának és érettségének megfelelő tájékoztatást kell kapnia.

Kétségtelen, hogy még mindig sok olyan terület van, ahol további finomhangolásra van szükség a jogalkalmazók és a jogalkotók részéről egy kiegyensúlyozott rendszer elérése érdekében.

A meghallgatás egész folyamatára fokozott figyelmet kell fordítani, a meghallgatás előkészítésétől kezdve annak konkrét lefolytatásáig és az egész eljárásba való integrálásáig, mivel csak így biztosítható a törvényhozó által előírt cél. A megfogalmazott javaslatok végrehajtása és néhány kiemelt jó gyakorlat átültetése hozzájárulna egy igazán gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához.

Irodalomjegyzék

- Barbur, F. és Bodescu, C. (2025) *Ascultarea minorului în noua reglementare. Dincolo de noutate: dificultate și neconstituționalitate* [Online]. Elérhető: https://www.juridice.ro/778092/ascultarea-minorului-in-noua-reglementare-dincolo-de-noutate-dificultate-si-neconstituționalitate.html#_ftn5 (letöltés ideje: 2025. 04. 25.)
- Committee on the Rights of the Child (2018) *Committee on the Rights of the Child examines report of Spain*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2018/01/committee-rights-child-examines-report-spain?LangID=E&NewsID=22600> (letöltés ideje: 2025. 04. 26.)
- Cuiuș, C. (2025) *Ascultarea minorului este ultima etapă din procesele civile privind minorii* [Online]. Elérhető: <https://www.juridice.ro/774515/ascultarea-minorului-este-ultima-etapa-din-procesele-civile-privind-minorii.html> (letöltés ideje: 2025. 04. 25.)
- Curpaș, F. C. (2024) *Avocatul Crișanei: Modificari legislative. Audiere minor în procesele civile* [Online]. Elérhető: <https://www.crisana.ro/stiri/justitie-21/avocatul-crisanei-modificari-legislative-audiere-minor-in-procesele-civile-202086.html> (letöltés ideje: 2025. 04. 25.)
- Floare, M (2021) 'Figura juridică a copilului în istoria dreptului privat European', *Revista de Dreptul Familiei*, 2021/Supliment, 96–117.
- Florian, E. (2022) *Dreptul familiei*. București: Editura C.H. Beck.
- Ghiță, O. (2019) 'Opinia copilului și alte probleme de drept, cu privire specială asupra cazului Sorina', *Revista de Dreptul Familiei*, 2019/1, 137–167.
- Ghiță, O. és Cercel, S. (2018) 'Interesul superior al copilului', *Revista Română de Drept Privat*, 2018/3, 130–147.
- Golu, F. (2010): *Psihologia dezvoltării umane*. București: Editura Universitară, 2010.
- Gyurkó, Sz. (2012) 'Gyermekbarát igazságszolgáltatás' in Vokó, Gy. (szerk.) *Kriminológiai tanulmányok 49*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 107–117.
- Igazságügyi Minisztérium (2024) *Ghid de bune practici în domeniul tehnicilor de audiere a minorilor*. București: Universul Juridic.
- Lilla, L. (2017) *A gyermekközpontú igazságszolgáltatás polgári jogi aspektusai* [Online]. Elérhető: <https://mabie.hu/cikkek-tanulmányok/dr-rainer-lilla-a-gyermekközpontu-igazsagszolgáltatás-polgari-jogi-aspektusai> (letöltés ideje: 2025. 04. 02.)
- Lungănașu, C. (2023) *Cât de vechi sunt noile Coduri? (II) Interesul superior... al cui?* [Online]. Elérhető: <https://www.juridice.ro/713799/cat-de-vechi-sunt-noile-coduri-ii-interesul-superior-al-cui.html> (letöltés ideje: 2025. 04. 25.)
- Neamț, I. I. (2024) 'I see you. Sau despre ascultarea copilului în procedurile administrative și judiciare care-l privesc, cu un accent pe procedura divorțului', *Revista de Dreptul Familiei*, 2024/1, 198–269.
- Pivniceru, M. M., Luca, C., Ciofu, V., Luca, S. és Mirăuță, D. (2024) *Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare*. București: Editura Hamangiu.
- Szél, N. Á. (2013) *A gyermekközpontú igazságszolgáltatás az európai és a magyar szabályozás tükrében*, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem.
- Tudor-Todoran, A. C. (2024) *Ascultarea minorului în procedura judiciară în cauzele civile* [Online]. Elérhető: https://www.universuljuridic.ro/ascultarea-minorului-in-procedura-judiciara-in-cauzele-civile/#_ftn23 (letöltés ideje: 2025. 04. 25.)